

**HOLLOLA
Pyhäniemi
Vanhainkodin ympäristön
asemakaavan suunnittelualueen
arkeologinen inventointi
2021**

Timo Sepänmaa, Tomi Kuljukka

Tilaaaja: Sitowise Oy

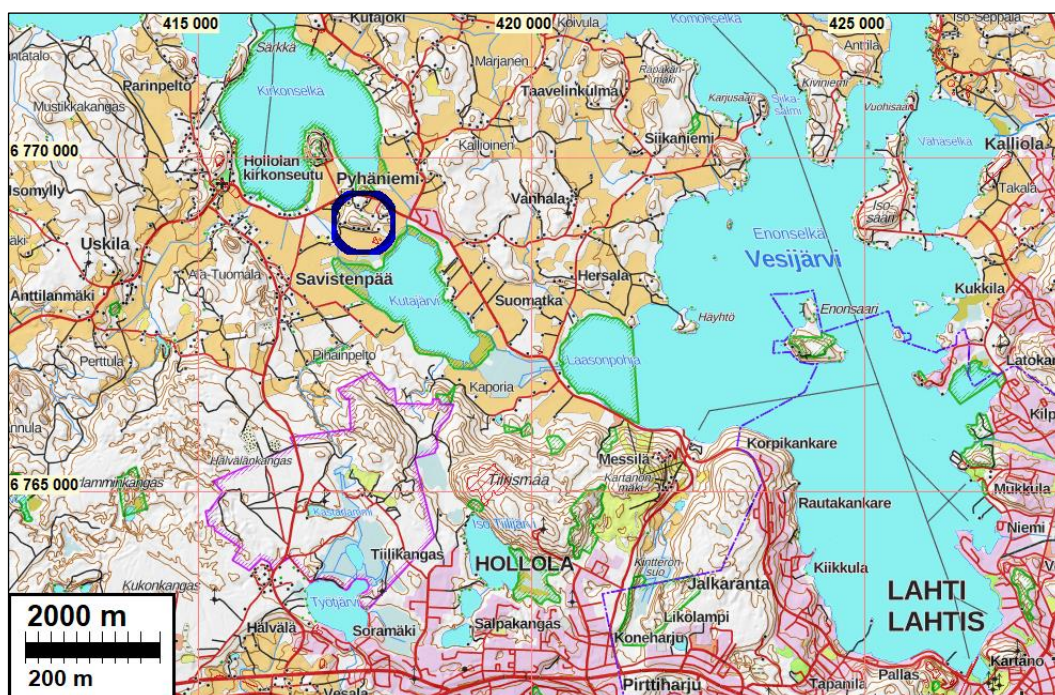
Sisältö

Perustiedot	2
Kartat	3
Inventointi.....	5
Lähdeluettelo.....	6

Kansikuva: Tiskallion eteläpuolista metsämaastoa.

Perustiedot

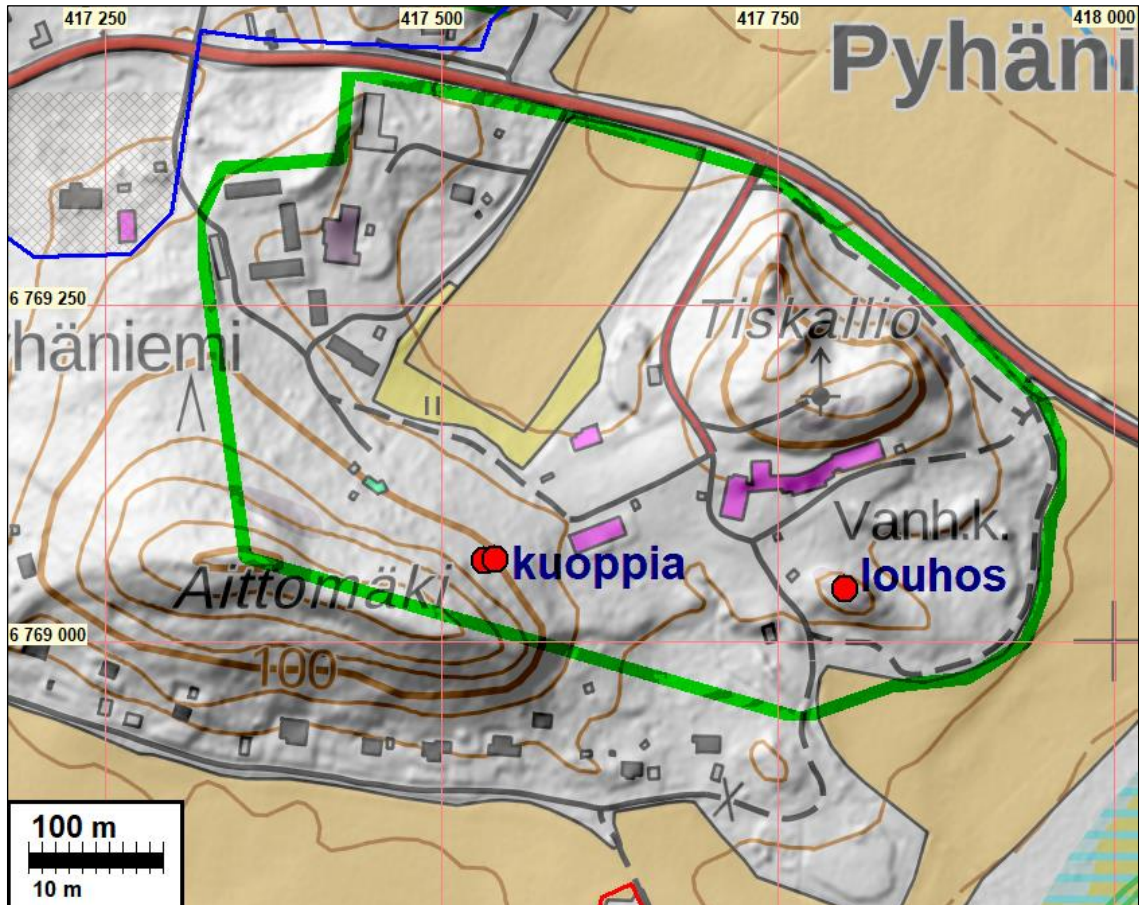
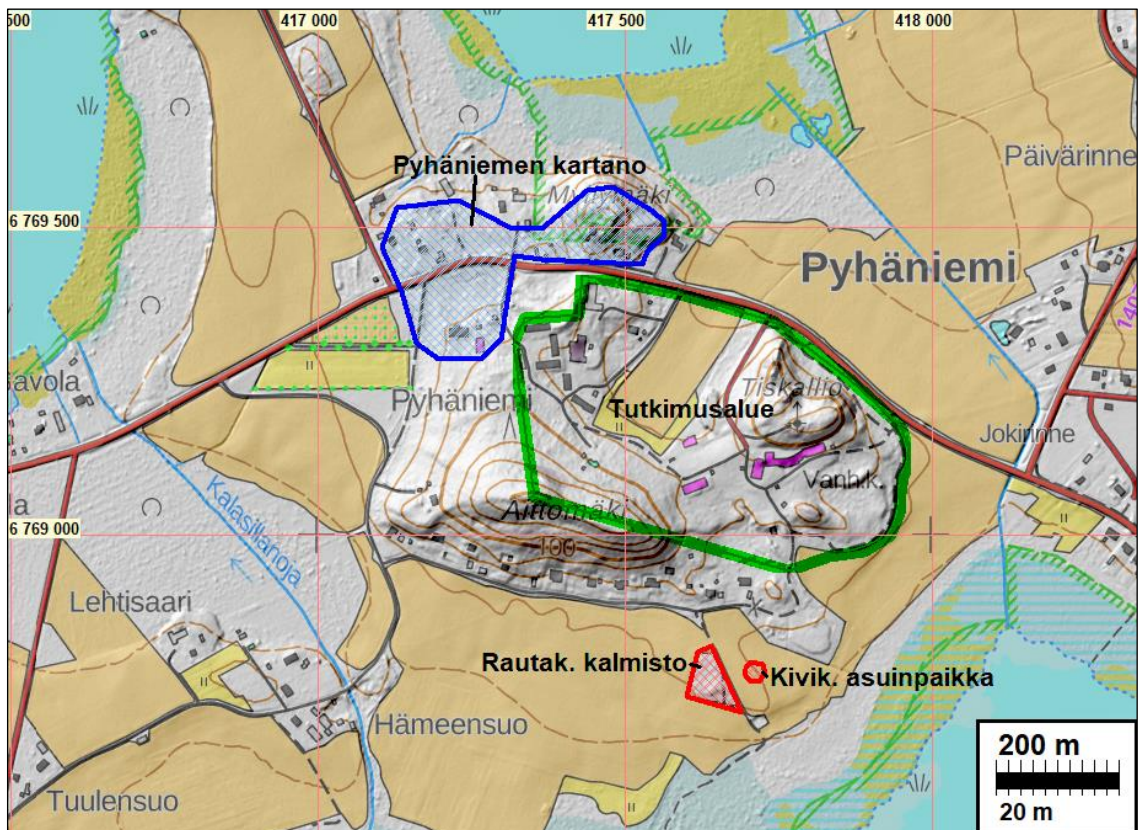
- Alue:** Hollola, Pyhäniemi, vanhainkodin ympäristön asemakaava alue.
- Tarkoitus:** Selvittää alueen muinaisjäännökset ja muut arkeologiset suojelukohteet.
- Työaika:** Maastotyö 27.8.2021
- Tilaaja:** Sitowise Oy
- Tekijät:** Mikroliitti Oy, Maastotyö: Timo Sepänmaa, Tomi Kuljukka. Raportin koostaminen Timo Jussila
- Tulokset:** Alueella ei ole ennestään tunnettuja muinaisjäännöksiä. Alueen eteläpuolella on kivikautinen asuinpaikka ja rautakautinen kalmisto ja luoteispuolella Pyhäniemen kartanoalue. Alueella ei kuitenkaan havaittu muinaisjäännöksiä eikä muitakaan arkeologisia suojelukohteita.

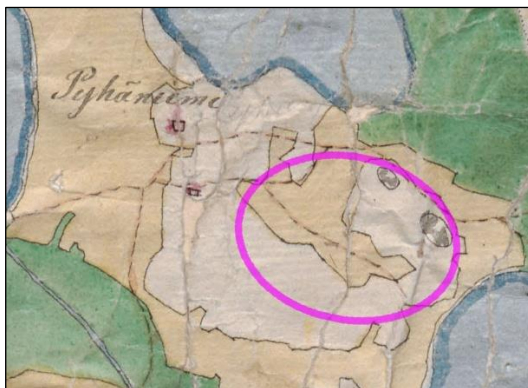
Inventoitu alue sijaitsee kartan yläreunassa, sinisen ympyrän sisällä.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 8-10/2021, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 10/2021. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella ja sen varmuuskopioilla.

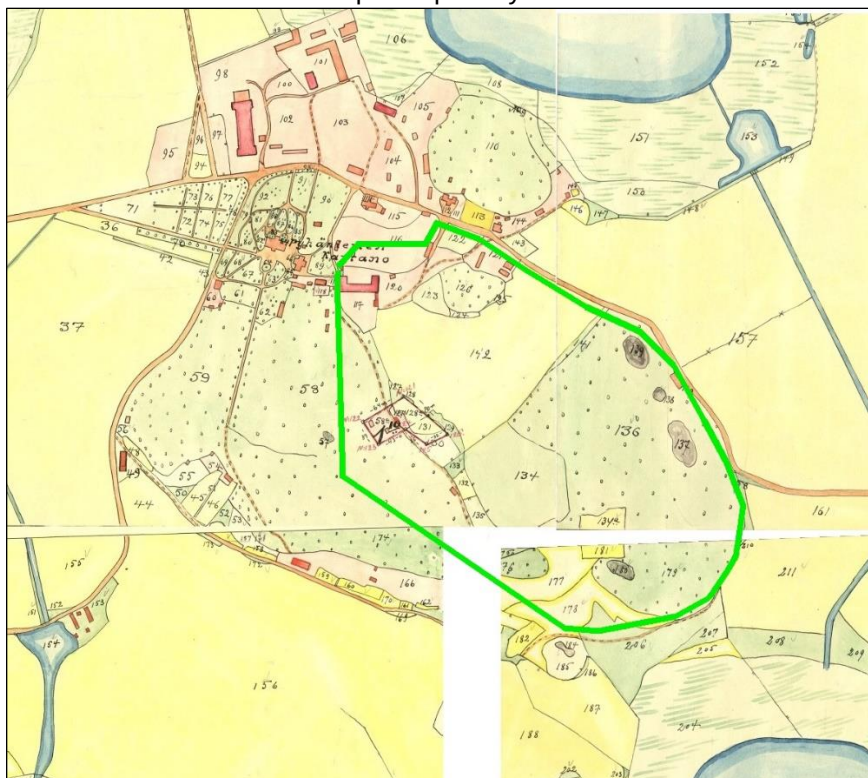
Kartat

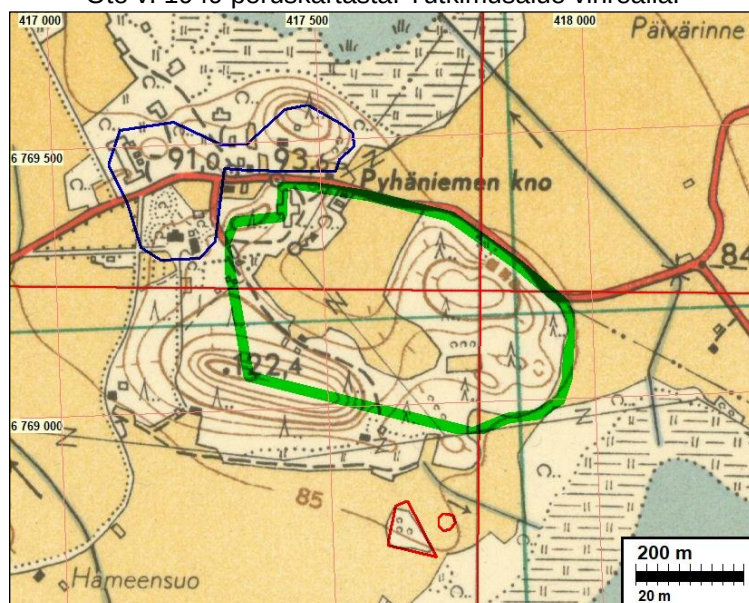
Inventoitu alue on rajattu vihreällä

Yllä ote 1840 luvun pitäjänkartasta. Se on laadittu v. 1784-89 laaditun isojakokartan perusteella (ks. Tiainen 2014 s. 4). Tällä kohdin siinä ei ole myöhempiä päälle piirroksia. Tutkimusalueen sijainti osoitettu sinipunaisella. Alla on yhdistelmäote Alestalon tiluksien kartasta v. 1916/ 1927 (Mml Hollola 32:3^b). Tutkimusalue päälle piirretty vihreällä.

Ote v. 1949 peruskartasta. Tutkimusalue vihreällä.

Inventointi

Hollolan kunnalla on tekeillä asemakaava Hollolan Pyhäniemeen. Hankkeen YVA-konsultti Sito-wise Oy tilasi inventoinnin Mikroliitti Oy:lta. Timo Sepänmaa ja Tomi Kuljukka tekivät inventoinnin maastotyön 27.8.2021 työn kannalta hyvissä olosuhteissa.

Pyhäniemen vanhainkodin ympäristön kaava-alue on pinta-alaltaan noin 21,7 ha. Alue sijaitsee Vesijärven Kirkkolahden ja Kutajärven välisellä kannaksella, Rantatien eteläpuolella ja Pyhäniemen kartanon alueen itäpuolella. Alueen itäosassa on vanhainkotirakennus ja myös sen länsiosa on varsin rakennettua.

Alueen lähiympäristössä ja oletettavasti myös alueella on inventoitu muinaisjäänneksiä v. 1998 (Poutiainen), 2012 (Tikkala & al.) historiallisen ajan arkistoinventoinnissa, sekä v. 2014 (Tiainen) jolloin inventoitiin alueen länsi- ja pohjoispuolinen Pyhäniemen kartanon alue. Alueen historiallista aikaa on selvitetty ja selostettu em. v. 2012 ja 2014 inventointien lisäksi Hollolan kulttuuriympäristöselvityksessä v. 2020 (Ramboll).

Vesijärven Kirkonselän rantaviiva (81,4 m mpy. kulkee lähimmillään noin 300 m päässä alueen länsi-koillisreunasta. Kutajärven soistunut ranta (82 m mpy.) on lähimmillään noin 200-300 m etäisyydellä alueesta etelään ja kaakkoon. Alueen pohjois-koillisreunan rajaa Rantatie. Alueen maasto on peltoa, jota reunustavat metsäiset moreenimäet sekä mäenharjanteet: Aittomäki lounaassa ja Tiskallio idässä. Alue sijoittuu 85–120 m mpy. korkeustasoille, pääosin 85-95 m tasolle jonka yläpuolelle kohoavat em. kaksi mäenkumpareta.

Muinais-Päijänteen korkein ranta 5000 eKr. on alueella vajaan 88 m korkeustasolla. Siitä vesi laski nopeasti, ilmeisesti yhtäkkisesti n. 85 m tasolle ja sitten hiljalleen ja vähitellen nykyiselle tasolleen. Korkein ranta on siis lyhytaikainen. Alueen kaakkoispuolella pellolla sijaitseva kivikautinen asuinpaikka sijaitsee 85 m tasolla. Ancyliusjärvi on ollut Päijänteen korkeimman rannan tasossa n. 8600 eKr. ja se on laskenut siitä rivakasti alle nykyisen Vesijärven vedentason. Periaatteessa alueelta voisi löytää rantasidonnoisia muinaisjäänneksiä noin 88 m korkeustasolta, mutta kyseinen muinaisrantataso ja sen alapuoliset alueelle ulottuneet muinaisrantatasot ovat olleet hyvin lyhytaikaisia. Tätä rantatasoa on alueella pienellä alalla alueen länsipäässä ja keskiosan pellolla. Ei siis ole kovin todennäköistä, että alueelta voisi löytyä kivikautisia asuinpaikkoja.

Alueen koillispuolen pellolla on rautakautinen kalmisto. Alue voisi olla potentiaalinen rautakautisille asuinpaikoille. Alueen luoteispuolella sijaitseva Pyhäniemen kartano on muodostettu 1600-luvun lopussa yhdistämällä talonpoikaistaloja. Entinen Alestalon ratsutila käsittää kantatilan lisäksi kaksi siihen 1630-luvulla yhdistettyä tilaa. Periaatteessa alueella, kuten muuallakin lähiympäristössä, olisi voinut sijaita kartanoa edeltäviä taloja rautakaudeltakin saakka. Alueen länsiluoteispuoleinen Pyhäniemen kartanon alue on siis inventoitu ja sinne on rajattu laajahko arkeologinen muu kulttuuriperintökohde (mj.rek. 1000024040). Vanhainkodin alueelle, inventoitavan alueen itäreunaan on merkitty kupurasoljen löytöpaikka (KM 14315), mutta sen tarkka löytöpaikka ei ole tiedossa (Lehtosalo 1962) – periaatteessa se voisi olla löydetty eteläpuoleisesta kalmistosta.

Valmisteluvaiheessa tutkittiin laserkeilausaineistosta laadittua Mml:n paikkatietoikkunan rinnevarjostetta ja siitä pyrittiin paikantamaan arkeologisesti mahdollisesti mielenkiintoisia maarakenteita ja pinnanmuotoja. Mitään erityisen selkeää mielenkiintoista siinä ei havaittu ja muutamat maastossa tarkastetut kuopan tapaiset ilmiöt osoittautuivat nykyaikaisiksi tai luontaisiksi tai ei miksiäkään. Alueen rakentamattomat maastot (pihamaita ei katsottu) katsottiin lähes kattavasti silmänvaraisesti. Alueelle tehtiin paikoin runsaastikin koekuoppia ja käsikairan pistoja mm. rau-

takauden toivossa. Missään ei kuitenkaan havaittu merkkejä rautakaudesta tai nykyaikaa vanhemmasta ihmistoiminnasta.

Alueella havaittiin suhteellisen nuori (1800-luvun loppu – 1900 luku) pieni kivilouhos kohdassa N 6769039 E 417800. Museoviraston ohjeita tulkiten sitä ei katsottu arkeologiseksi suojelukohteeksi.

Pieni louhos tai paikalla on hajotettu siirtolohkare rakennuskiviksi

Kohdassa N 6769062 E 417535 havaittiin muutama kuopanne, maannoksista päätellen eivät kovin vanhoja, mahdollisesti kellarikuoppien tms. jäänteitä, ellei maan ottoa.

Alueella ei siis havaittu mitään muinaisjäännökseksi tai arkeologiseksi muuksi suojelukohteeksi tulkittavissa olevia jäännöksiä.

6.10.2021

Timo Sepänmaa

Lähdeluettelo

- Lehtosalo, P-L. 1962. Hollolan pitäjän kiinteät muinaisjäännökset.
- Poutiainen, H. 1998. Hollolan kirkonseudun arkeologinen inventointi. Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseo.
- Y21 Strateginen yleiskaava 2020, luonnosvaihe. Kulttuuriympäristöselvitys. Ramboll 2020.
- Tiainen, T. 2014. Hollola Pyhäniemen Kartano - Arkeologisten kohteiden selvitys ja arvottaminen. Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseo.
- Tikkala, E., Taipale, P. & Sorvali, E. 2012. Päijät-Hämeen maakuntakaava - Historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi. Lahden kaupunginmuseo.